

офілактики і лікування захворювань, рекомендується ширше використовувати місних препаратів і біологічно-актив-

І до гіпоксії відбудеться в Терсколі

В. П. Дударев, О. М. Красюк

ОСНОВИ ПРОФВІДБОРУ»

ення фізіології АН СРСР у м. Києві основи профвідбору».

була продиктована, з одного боку, єдиного координаційного плану, і, з іншого, найкоротшого розв'язання невідомих професій. Вимоги ці викликані фесій та необхідністю розробки пев-ли правильного відбору та розста-

ови профвідбору» привернув увагу янського Союзу (Москва, Київ, Ле-юшиновград, Донецьк та ін.).

и яких опубліковані у збірці: «Пси-ниство «Наукова думка», Київ, 1973. них, методичних, а також організа-ей та виступів впливає, що остан-них міст, а також на промислових ки, у яких встановлено, що критерії відуально-типологічних властивостях поться міцною, сталою біологічною

я для наукового обґрунтування ме-пологічних властивостей вищої пер-а його учнями.

рджують згадану концепцію, були зацікавлені проблемою профвідбору і Трошихін та ін., Київ, доктор проф. Б. Я. Первомайський,

залися жваві дискусії з питань пси-народного господарства, для вірного тання про те, за якими професіями бути взято за основу при розробці вава дискусія розгорнулася навколо дити профвідбір. Деякі виступали за ьським професіям, які пред'являють асовним професіям, пов'язуючи це з упи й протилежного характеру. Так, цв, що хоч шахтарів не вистачає, а оскільки вона зараз дуже ускладне-а. Первоуральська, який вважає, що

оція, у якій відзначена своєчасність ність координації досліджень у еди-еслено, що слід вважати проблему нні її повинні брати участь фізіоло-істи, педагоги. Розроблені рекомен-влення приладів, підготовки кадрів

В. О. Трошихін, С. І. Молдавська

РЕЦЕНЗІЇ

Г. П. КОНРАДИ «РЕГУЛЯЦІЯ СОСУДИСТОГО ТОНУСА», Л., «Наука», 1973

Проблема регуляції кровообігу — це один з найважливіших розділів фізіології, який важко піддається пізнанню. Понад сто років ця проблема постійно привертає увагу численних дослідників, і все ж досі спроби узагальнити величезний фактичний матеріал, виділити певні закономірності, зрозуміти нез'ясовані досі факти і накреслити нові шляхи у розшифруванні спірних та іноді заплутаних питань регуляції кровообігу пов'язані зі значними труднощами.

Відомо, що прогрес у будь-якій галузі знань багато в чому визначається методичною оснащеністю досліджень. Повною мірою це можна віднести до фізіології кровообігу. Поки можливість оцінки функціонального стану серцево-судинної системи обмежувалася, переважно, вимірюванням системного артеріального тиску і частоти серцевих скорочень, проблема могла розглядатися лише на рівні цілісної системи і першочерговими були питання центральної нервової регуляції тонуусу судин та діяльності серця. Цей період ознаменувався істотними успіхами у вивченні механізмів рефлекторної регуляції кровообігу в нормі і патології, які досить детально розглянуті та узагальнені в ряді фундаментальних монографій В. М. Черниговського (1943, 1944, 1960), Б. Фолкова (1955), К. Гейманса і Е. Найла (1958), В. В. Фролькіса (1959), М. М. Горева (1959), М. І. Гуревича (1960), М. Г. Удельнова (1961), В. М. Хаятіна (1964), В. В. Паріна і Ф. З. Меерсона (1965) та ін.

Водночас відсутність прямих методів вимірювання і кількісної оцінки регіонарного судинного тонуусу та органного кровоструменя було однією з причин значних прогалин у вивченні механізмів місцевої регуляції гемодинаміки. Тому, хоч про наявність місцевої, периферичної регуляції було відомо ще з часів Клод Бернара, проблема досі залишалася мало дослідженою. Методичні успіхи останніх десятиріч сприяли інтенсивним дослідженням у цій галузі. З'явилася значна кількість експериментальних праць і оглядів, присвячених її численним аспектам. Виникла нагальна необхідність в узагальненні і аналізі одержаних фактів.

У цьому плані слід вітати вихід у світ книги Г. П. Конраді «Регуляція судинного тонуусу», яка є першою крупною монографією, присвяченою переважно питанням периферичної регуляції кровообігу.

Крім актуальності самої розглядуваної проблеми, інтерес до цієї монографії спеціалістів пов'язаний з досить важливими обставинами. По-перше, Г. П. Конраді один з перших чітко сформулював уявлення про так званий периферичний тонуус судин як про рівень напруження судинних гладких м'язів, який зберігається після повного усунення нейрогенних впливів. Тим самим було порушене питання про необхідність дослідження механізмів його формування. Приблизно той самий зміст дещо пізніше був вкладений у загальноприйняте тепер поняття «базального» тонуусу. По-друге, Г. П. Конраді і керований ним колектив протягом багатьох років настійно і плідно провадять поглиблені дослідження периферичних механізмів регуляції тонуусу судин. Праці в цьому напрямку Г. П. Конраді та його учнів дістали широке визнання в нашій країні і за кордоном. Великий експериментальний досвід, прагнення і, що ще більш важливо, вміння автора аналізувати та узагальнювати фактичні дані, його величезна загальна і спеціальна ерудиція відомі всім дослідникам в галузі фізіології кровообігу та суміжних розділів фізіології.

Все це визначило інтерес, з яким чекали публікацію монографії Г. П. Конраді. Книга цілком виправдала покладені на неї надії.

Безпосередньому викладу суті розглядуваної проблеми передують знайомство з методичними прийомами дослідження основних характеристик периферичного кровообігу. Обмежившись описом основних принципів, застосованих з цієї метою методів і перспектив їх використання для визначення судинного тонуусу і регіонарного кровоструменя, автор зробив цілком вірно. Наведення матеріалу в такому плані дозволяє дістати відомості про можливості, які ми маємо для оцінки стану судинного тонуусу, не вдаючись у деталі описаних методів, які можна знайти у посиланнях до монографії.

Автор навів короткий але надзвичайно цінний нарис історичного розвитку фізіології периферичного кровообігу.

Істотний інтерес становлять розділи книги, в яких викладені результати досліджень, що дозволили автору припустити існування периферичного судинного тону, і фактичний матеріал, який підтверджує це положення.

Скориставшись багатим арсеналом власних і літературних даних, Г. П. Конрад чітко розмежовує роль центральної нервової системи у здійсненні системних і місцевих гемодинамічних реакцій. Підкреслюючи участь нейрогенних впливів у регуляції судинного тону в плані координації системних судинних реакцій, особливо в реалізації рефлекторного перерозподілу кровотоку, який підтримує гомеостаз, автор постулює точку зору про те, що місцеві судинні реакції визначаються насамперед умовами, які створюються в цьому обмеженому судинному басейні, і регулюються, головним чином, периферичними механізмами.

Центральне місце в монографії належить розділам, присвяченим розгляду місцевих механізмів формування, підтримання і регуляції периферичного тону. Аналізуються численні відомості про вплив різних хімічних і фізичних факторів, у тому числі й змін внутрісудинного тиску, які постійно впливають на судинні гладкі м'язи, а також створені на цій основі теоретичні уявлення, зокрема, метаболічна і міогенна гіпотези. Наведені дані про здатність гладких м'язів судин проявляти специфічну активність під впливом стимулів, що виникають у них самих, обговорюються умови, які сприяють прояву автоматії судинних гладких м'язів та гальмують її, тобто те коло питань, яке в міру нагромадження і аналізу фактів дозволить забезпечити розкриття місцевих механізмів регуляції судинного тону. Заслугує на увагу висновок автора про те, що найбільш перспективи в цьому плані слід пов'язувати з дослідженнями гладких м'язів судин у загальнофізіологічному плані, що сприятиме розшифруванню природи автоматії гладком'язової тканини.

Переконливим доказом складності механізмів периферичних судинних реакцій служать наведені Г. П. Конраді результати експериментальних досліджень, які свідчать про різноманітність органних судинних реакцій, їх залежність від виду та інтенсивності стимулів, від вихідного рівня напруження судинних гладких м'язів. Водночас ці дані відкривають перспективу дальших досліджень, оскільки вони акцентують увагу на проблемі особливостей функціональної організації судинних гладких м'язів, з якими значною мірою пов'язана різноманітність судинних реакцій.

Оскільки місцеві гемодинамічні реакції є складовою частиною цілісної функції системи кровообігу, їх неможна аналізувати поза зв'язком з діяльністю серця. Це питання спеціально розглядається в монографії. Водночас автор не обмежується констатацією факту тісного спрощення реакцій судин зі змінами функції серця. На великому фактичному матеріалі він показує зв'язок гетерометричного і гомеометричного механізмів регуляції функції серця та їх взаємозалежність у процесі інтеграції діяльності серця та стану судинного тону.

Монографія закінчується розділом, присвяченим найбільш актуальним аспектам взаємовідношень центральної нервової і периферичної регуляції кровообігу. У ній викладаються сучасні уявлення про центральні механізми регуляції системної гемодинаміки та про нейрогенні ланки механізму місцевих судинних реакцій.

Вдала структура монографії, чіткість і послідовність викладу сприяють сприйняттю складного фактичного матеріалу, який разом з глибоким аналізом літератури та викладом власних поглядів автора складає її зміст.

Монографія, безперечно, буде корисна не тільки всім, хто працює в галузі фізіології серцево-судинної системи, а й широкому колу клініцистів.

М. І. Гуревич, С. А. Берштейн

ЄВГЕН БО

Радянська фізіологія зазнала втрати. 10 вересня на 71-му році життя помер відомий фізіолог, академік доктор біологічних наук, професор Борисович Бабський.

Наукова діяльність Є. Б. Бабського почалась у 1924 р., коли після закінчення Київського університету він почав працювати в лабораторії проф. І. П. Разенкова. Потім у фізіологічній лабораторії ім. В. О. Обука. З 1930 до 1949 р. Бабський завідував кафедрою фізіології Київського педагогічного інституту ім. В. О. Обука. З 1949 до 1950 р. — відділом загальної фізіології Інституту фізіології ім. О. О. Іванова АН УРСР. З 1950 р. він працював в АМН СРСР, а останні 14 років керував лабораторією загальної і клінічної фізіології нормальній і патологічній фізіології АМН СРСР.

Перші праці Євгена Борисовича в лабораторії проф. І. П. Разенкова були присвячені питанням фізіології травлення, рефлексам. Згодом його інтереси зосередилися навколо проблем загальної фізіології збудливих тканин.

У 1933—50 рр. Є. Б. Бабський досліджував механізми збудження в різних частинах нервової системи, вивчав вплив ацетилхоліну і симпатичної системи на гетерогенність різних ацетилхоліну в центральній нервовій системі.

Євген Борисович вперше вивчав вплив електричної і скоротливої активності на електричну і скоротливу активність експериментальну основу практиці.

У ці ж роки Євген Борисович досліджував механізми скорочення скелетних м'язів, механізми акомодатії збудливих утворів. Дослідження Є. Б. Бабського були присвячені зокрема зосередив увагу на механізмі автоматії, механізмі пригнічення збудження, а також на дослідженні циклу.

Обширні знання і великий досвід Є. Б. Бабського збагатили клінічну практику нових приладів.

Є. В. Бабський опублікував багато праць. Загальноновизнаною заслугою Євгена Борисовича є створення першого радянського багатотомного перекладу багатьох праць з фізіології з української мови. Євген Борисович був членом КПРС з 1930 р. Є. Б. Бабський дослідницьку діяльність з великою енергією вів до кінця життя.

Він був Головою об'єднаної секції фізіології і кардіологічного товариства Наукової ради з проблеми «Кібернетика мозку», заступником Голови редакційних рад ряду журналів.

Світла пам'ять про Євгена Борисовича і друзів.